

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta 5.— "
četrt leta 2:50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
" " " dvakrat . . . 12 "
" " " trikrat . . . 10 "
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Naš položaj in šolstvo.

Predaval na 24. glavni skupščini Zaveze dne 11. VIII. 1912 v Celju Karel Kveder, učitelj v Št. Jurju ob južni železnici.

(Dalje.)

III.

Od česa so vzgojni in učni uspehi v ljudski šoli odvisni.

Zavedati se pa moramo, da se vse te uvaževanja vredne izpremembe vzgojnih sredstev in naobrazovalnih metod tičejo v prvi vrsti nas učiteljev samih. Pred vsem moramo mi biti svoji nalogi tudi kos. Mi smo isti, ki moramo učencem postaviti cilje in probleme, pomagati moramo iskati in dolčevati pota, sploh voditi produktivnito učencev v določen tir. Pomisliti je treba nadalje, da stopi nenaobrazna mladina v šolo. Vsi vzgojni in učni uspehi: samostalnost, svoboda, lastno proizvajanje, širše obzorje so končno vendarle smoter vse naobrazbe po šoli, nikdar pa ne morejo biti že sredstva takoj v početku in v sredini pota k vzgoji.

Učitelj bi moral biti vsetransko zmožen človek. Visoko naj stoji nad vsemi težavami znanja, potrebno snov naj igraje obvlada ter naj bo produktiven na vsakem polju. Mladina naj zbuja in preizkuša svoje sile ob samodelavnosti. Sami naj si učenci stavijo določene probleme in sami naj stremijo za gotovimi smotri. Učitelj jim bodi kažiopot, opora, voditelj na potu, regulativ pri iskanju, opazovanju in premišljevanju.

Reformatorji zahtevajo učiteljsko osebnost, ki nikdar ne neha vsestransko izpopolnjevali samega sebe, ki vedno napreduje. Razkazujejo nam sicer že staro resnico, da sta pouk in vzgoja najbolj kočljivi in težavni opravili, ker jima je objekt nezrel človek, nezavedna mladina. Uspešno naobrazevanje celote duševnosti, namreč volje, čustva in uma in obenem fizično odgojo dosepevajočih skupno, v množici, označujejo kot največjo umetnost. Zato uvrščajo pedagogiko med umetnosti, ki ji morajo služiti vse vede ravno tako, samo še v večji meri nego drugim umetnostim. S tem so torej rešili znano, staro pravdo, je li pedagogika znanost ali veda, oziroma samo uporabljajoča veda.

Mi nimamo ničesar proti temu, da so jo uvrstili med umetnosti, da bi torej sami morali biti umetniki, ako še nismo.

Samo plačajo naj nas tako, kakor se za prave umetnike spodobi, in naj nam po učiteljskih odločijo tudi takemu stališču primerno predizobrazbo.

Učenci res niso mrtva snov, niti enotna prirodna sila; za nje obdelovanje torej ne zadošča gotova stalna mera tehničnega znanja. Otroci so živo življenje najdragocenejšega zaklada človeštva, nasledniki in dediči vsega. Učitelju kot umetniku prazaprov ne sme zadoščati niti najvišja možna prednaobrazba, ako hoče varovati svoj umetniški značaj. On ne sme biti nikdar zaključena, zaokostenela osebnost; glavno stremenje njegovo bodi, da vedno samega sebe izpopolnjuje, da dosledno napreduje. Ko nastopa svoj poklic, leži vendar dolga doba njegovega delovanja še pred njim. V tej dobi pa mora ravno najbolj napredovati v vsakem oziru. Vsakodobni napredki v znanostih, iznajdbah in umetnostih nam morajo biti vsak čas dostopni in vedno pripravljene služiti naši umetnosti. Zato zahtevamo v uspešno izvrševanje svojega poklica možnost doslednega lastnega izpopolnjevanja in naobrazevanja.

Vsi višji uspehi ljudskega šolstva so vsak čas odvisni v prvi vrsti od zmogne-

ga in voljnega učiteljstva in dobrega šolskega obiska.

Pri sedanjem našem položaju je kratkoma izključeno, da bi večina učiteljstva dejansko izvrševala svoj poklic opisanemu uzoru primerno. Zato so pravi reformatorji tudi prvi naši zagovorniki. Odločno zahtevajo za bodoče učitelje primerno višjo naobrazbo in dostojne prejemke, ki šele zasugirajo, da se je učitelju tudi mogoče popolnoma posvetiti svoji umetnosti.

Ni mogoče šolstvo reformirati kulturni svoji nalogi odgovarjajoče na vrhu, ampak v temelju, temelj pa tvori učiteljstvo. Ni ga mogoče preosnovati pri otrocih s skrajšanjem učne dobe, z znižanjem ali omejevanjem vzgojnih in učnih smotrov, ki izvirajo iz kulturne naloge šolstva, še manj pa z znižanjem učiteljske predizobrazbe, ali celo z uničevanjem njegovih pravic in svobode zaradi podrejevanja tujim čimteljem. Družba uničuje vedno sama sebi vse višje uspehe, ki bi jih od šolstva že davno lahko imela, dokler odkazuje učiteljem nizko socialno stališče in mu odmerja nedostojno nizke plače. Obenem nam pa javnost jasno dokazuje, da se še vedno ne zaveda svoje dolžnosti napram bodočim rodovom — da šolstva še ne pojmuje.

Obžalujemo predvsem tiste starše, ki jim je bodočnost otrok še srčna zadeva.

Ali je res odločujočim, inteligentnim krogom tako težko izpregledati vzročno zvezo med sedanjim in prihodnjim življenjem človeštva! Je li res tako težko pojmivati, da človeštvo še dolgo ni odrešeno trpljenja in bede, da si samo vedno le zlo ustvarja in da leži rešitev le v človeštvu samem!

Manjka splošne zavednosti, da je le vsakokrat živčim mogoče uspešno paralelizirati nasledke ustvarjanja zla po prejšnjih in le njim mogoče ustvarjati dobre vzroke za prihodnje živčeve.

Mi učitelji se vsega tega v mnogo večji meri zavedamo nego neučitelji že zaradi svojega poklica, ker gledamo le bolj v bodočnost.

Imamo pa tud baš sedaj, ob veliki draginji, pri slabih prejemkih in splošnem zapostavljanju dovolj prilike, razmišljati o bedi. Vemo, da je beda najhujše zlo, ker je neuspevanje življenja, delna smrt, in zdi se mi, da nas hočejo obsoditi v popolno.

IV.

Stališče, ki ga javnost zavzema do šolstva in s tem do nas.

I.

Podrobneje sem o tem razvijal misli v svoji lanski razpravi »Doneski k preosnovi ljudskega šolstva po Štajerskem na deželni«.

Načelo »Laßt uns unseren Kindern leben«, ki napravlja edino narode mogočne, ni še prodrlo v širše množice našega ljudstva, izvemši organizirano delavstvo. Usodo našega ljudstva odločujoči krogi ga pa sploh ne morejo pojmovati, ker sami niso starši in tudi nikdar ne bodo. Niti ne morejo dojeti večkrat že definiranega kulturnega pomena ljudskega šolstva, niti ga pripoznati.

Zanje ne eksistira kulturni problem, kako je zmanjšati bedo in pomanjkanje, ako že ne sedaj živčevih, pa vendar za potomce s tem, da je vsa skrb živčevih posvečena bodoči sreči naraščajočih rodov, s tem, da se ne ustvarjajo več vzroki, ki morajo imeti za potomce le bedne posledice. Ne eksistira pa, ker se njim samim dobro godi brez te skrbi, ker potrebujejo za to odvisnost in nesvobodo in

ker je človeštvo po njih naukih itak že odrešeno zla.

Priznavati nasprotno, namreč, da čaka človeštva še neizmerni trud, preden postane položaj tudi za širše delavske mase povsod kolikortoliko ugoden in da leži rešitev v človeštvu samem, bi zanje pomenilo kapitulacijo svetovnega in življenskega naziranja, na katerih temelji njih mogočnost. Brezpomembne so zanje vse prej označene in priporočene presoje, po katerih bi šolstvo hitreje in sigurneje doseglo uspehe pri zasledovanju smotrov, ki izvirajo iz kulturnega pomena šolstva.

Šolstvu prisvajajo mnogo ožjo, omejeno nalogo; ona ne vzgaja za svobodno in kulturno življenje marveč k hlapčevstvu, v popolnoma udane pripadnike konfesije, oziroma nje zastopnikov. Zato jim more sližiti le reforma, ki jim podreja šolstvo z nami vred — potrebujejo hlapčevstva, nesvobode.

Omenil sem že, da nas in šolstva tudi starši, ki bi morali biti naša zasloba, ne pojmujejo v dovoljni meri. Premnogo je še staršev, ki jim je bodočnost potomcev še stranska zadeva, ki so nezmožni pojmovati odvisnost usode prihodnje živčevih od sedanjega učinkovanja vseh. Stremijo v glavnem le po ugoditvi svojega primitivnega egoizma na onem svetu. Odločitev pri šolstvu in glede našega položaja hladnokrvno in brezbrizno prepuščajo nestaršem, ki nikdar ne morejo poznati rodiljskega strahu zaradi naroda in njega eksistence — ker ga ne morajo doživeti. (Konec.)

Pomanjkanje učiteljstva v Istri in pazinska pripravnica za učiteljske.

(Dopis iz Istre.)

I.

Nepotrebno bi bilo govoriti o pomenu učiteljstva v ožjem smislu besede za narodov napredek, bilo na kulturnem, gospodarskem ali političnem polju. Živ dokaz za to imamo v francoskem, angleškem in nemškem narodu, pri Dancih in Švedih ter v novejšem času tudi pri Čehih in Bolgarih. Od kakovosti in količnosti učnih oseb je odvisna kakovost narodove mladine in z njo njegova bodočnost. Učiteljstvo je v kulturnem pogledu celokupnemu narodu ono, kar ej mati poedinemu otroku. Vsakdo, ki je interesiran na obstanku in napredku kakega naroda, je interesiran pri učiteljskem vprašanju, ki se mora z vso pravico prištevati med kulturna vprašanja današnje dobe.

V deželah z velikim kontingentom učnih oseb se ne polaga nanje primerne važnosti; težišče tvorijo tu učni zavodi, šole; v krajih pa, kjer pogrešamo zadostno število učnih oseb, bi se moralo paralelno uvaževati potrebo učiteljskega naraščanja in potrebo šol. Redko kje se tako postopa, in zlasti v Istri se je prvo vprašanje zapostavljalo, tako da stoji Istra pred pretečo krizo zaradi učiteljskega pomanjkanja.*

Ogromna večina sedanjih hrvaških šol so enorazredne, a število otrok bi zahtevalo trorazredne ali vsaj dvorazredne zavode. Razširjenje sedanjih šol je le vprašanje časa, ki ga bo morala urgirati

* Na šolah »Družbe sv. Cirila in Metoda so nastavljene z malimi izjemami skoro samo učne osebe iz Hrvaške, ker domačinov ni.

tudi država sama, ako ji je ležeče na predku njenih državljanov.

Poleg razširjenja sedanjih šol v večrazredne se bo otvorjalo nove deželne: po zadnjem dogovoru slovanskih in italijanskih poslancev bi se imelo ustanoviti že v petih letih okolo 60 šol s hrvaškim, oziroma slovanskim učnim jezikom. Ako je že sedaj nekaj šol zaprtih (Grdoselo, Krbune), ker ni učnega osebja, tem več jih bo moralo biti pozneje, ko se bodo šole sorazmerno hitreje množile, nego dosejaj. Naš kmet, ki si je odtrgal od svojih ust težko prisluženi denar, da zgradi šolsko poslopje, kjer naj bi iz njegovih otrok postajali ljudje, nezaupno in deprimirano opazuje ta za njega nerazumljivi proces; ker vzroka sedanjemu stanju ne vidi v brezbriznosti in nenaklonjenosti odgovornih faktorjev, se ga skoro loteva naroden obup.

Njegovo duševno stanje je razumljivo, in odpomoč je nujno potrebna.

Vprašanje hrvaškega učiteljskega, ki naj bi odpomoglo sedanjemu kritičnemu stanju, je v temelju zavoženo, in njegov neugodni vpliv odseva iz nizkega števila dijaštva na zavodu.

Prehod od začasnega nameščenja učiteljskega v Kastvu v definitivno nameščenje je danes, proti volji večine istrskega naroda, gotova stvar.

S to rešitvijo se moramo zaenkrat sprijazniti in delati na to, da dijaštvo izkoristi in profitira, kar se da profitirati; ker je pa vlada z nekaterimi osebami hotela imeti učiteljske prav v Kastvu, ki je na skrajni periferiji naše ožje domovine, naj z izdatnimi materialnimi podporami priskoči vsakemu gojencu v pomoč in s tem povzdigne število dijaštva do potrebne višine. Sveta dolžnost je vlade, in onih oseb, ki so pri rešitvi sodelovale, da se podpiranje dijaštva uresniči. Državne podpore naj bodo tudi pripomoček pri nabavi izobraževalnih sredstev, ki bi jih dijaki v drugem kraju ceneje dobivali in uživali. Ali tudi prebivalstvo kastavsko naj bo velikodušno: dijaki so gosti v njegovi sredi, in kot z gosti naj se postopa!

II.

Da se poveča število učiteljskih, je vlada tudi v Istri že v začetku zasnovala pripravnico v Kastvu in Pazinu. kamor se sprejemajo dijaki naravnost iz ljudskih šol in pripravljajo eno leto za vstop na učiteljske.

Četudi je institucija pripravnic le pomoček v sili, nekaj nepopolnega in površnega, so pri danih istrskih razmerah potrebne, ker v pomanjkanju drugih, za to prikladnih zavodov (meščanskih šol) izpopolnjujejo vsaj deloma vrzel med ljudsko šolo in učiteljskem.

V kraju pa, kjer so na razpolago gimnazije ali realke, more mladina par razredov obiskovati na teh zavodih in nato vstopiti v učiteljske. Zato je tu pripravnica nepotrebna in to tem bolj, ker naobrazba, ki jo dobiva dijaki v par gimnazijskih ali realskih razredih, je kvantitativno in kvalitativno večja od naobrazbe, ki jo prinaša iz pripravnice.

Ker obstoja naloga pripravnic v zbiranju in pripravljanju materiala za učiteljske, morajo biti tudi razvrščene tako, da svojo nalogo lahko uspešno vrše. Ako je pa kakšna pripravnica tu le pro forma, brez potrebe in uspehov, mora država odpomoči tej anomaliji.

V mestu Pazinu obstoji popolna hrvaška gimnazija, ki se pa more po svojem dobrem učnem načrtu prištevati z vso pravico med realne gimnazije. Istodobno